

Гелінада Грінченко (*Харків*)

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«УСНА ІСТОРІЯ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ СТУДІЯХ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ДОСЛІДЖЕНЬ»
ТА СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ УСНОЇ ІСТОРІЇ

27–28 жовтня 2006 р. в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна відбулася міжнародна конференція «Усна історія в сучасних соціально-гуманітарних студіях: теорія і практика досліджень», організована за ініціативи та підтримки Східного інституту українознавства ім. Ковальських. В рамках конференції відбулися засідання тематичних секцій, присвячених використанню усної історії як методу дослідження й презентаціям результатів наукових проєктів, питанням аналізу й інтерпретації текстів інтерв'ю, а також проблемам і перспективам роботи з джерелами усного походження. Конференція мала міждисциплінарний характер: були заслухані доповіді та повідомлення представників різних галузей соціально-гуманітарного знання — істориків і соціологів, філософів і філологів, етнологів і культурологів, журналістів тощо. В роботі конференції взяли участь понад 20 дослідників з навчальних закладів, наукових, просвітницьких та громадських організацій України та Росії.

Як доповіді, так і повідомлення учасників заходу більшою мірою базувалися на результатах завершених усноісторичних досліджень, а саме: міжнародних проєктів документування спогадів про рабську та примусову працю та дослідження досвіду жінок — в'язнів концтабору «Равенсбрюк», проєкту «Україна ХХ століття у пам'яті жінок», дослідницької ініціативи жіночого центру «Спадщина» «Усна жіноча історія. Повернення», регіонального проєкту «Образ сили духу: усна історія підпільного життя Української Греко-Католицької Церкви, 1946–1989», дослідницьких та видавничих проєктів з історії пам'яті про блокаду Ленінграда, археографічно-етнографічних експедицій з вивчення традиційної селянської культури тощо.

За тематичним спрямуванням на конференції переважали доповіді, присвячені унікальному особистісному, часом контроверсійному досвіду «маленької людини на великій війні»: примусових працівників та в'язнів концтаборів нацистської Німеччини, жителів блокадного Ленінграда та окупованих українських територій, депортованого населення західних українських областей та рядових вояків дивізії «Галичина». Друге місце в тематичних пріоритетах посіли доповіді, що торкалися осмислення, «рецепції» радянської влади представниками окремих соціальних груп (греко-католицьким духовенством, репатріантами, «блокадниками»); серед іншого, ця проблема розглядалася і з гендерної точки зору. Своєю чергою, низку доповідей було присвячено теоретичним

проблемам співвіднесення колективних дискурсів про минуле та індивідуального «пригадування», «офіційних» та особистісних версій історичних подій та явищ. В окремі тематичні блоки були виділені доповіді про результати та перспективи атрибуції та критики джерел усного походження, а також інформаційні повідомлення про діяльність Міжнародної асоціації усної історії.

Міждисциплінарний діалог представників різних галузей соціально-гуманітарних студій, спільним знаменником якого, за думкою організаторів конференції, мала стати «усна історія» в її найширшому розумінні, проходив як навколо суто історичних, так і соціологічних, етнологічних, філософських розробок, здійснених за допомогою зазначеної методики. Так, окремі доповіді було присвячено спільному й особливому в соціологічному й усноісторичному дослідженні в цілому та в методиці усної історії та біографічного інтерв'ю зокрема; проблемі інтерв'ю як виду соціальної взаємодії; можливостям міждисциплінарного поєднання усної та візуальної історії; співвіднесенню усної історії та усної традиції; особливостям усних історій національних меншин України та жителів окремих регіонів.

Базуючись на попередньому досвіді проведення наукових заходів, присвячених методичним, теоретичним та практичним питанням усної історії та її місцю в системі сучасного соціально-гуманітарного знання, що відбулися в Україні впродовж останніх років і своєю роботою засвідчили стрімке зростання популярності усноісторичних студій, учасники даної конференції дійшли висновку про доцільність і необхідність створення інформаційно-консультативного та координаційного центру для об'єднання інтелектуального потенціалу вітчизняних представників усіх дисциплін, які в своїй практиці застосовують метод усної історії або так чи інакше працюють з отриманими методом інтерв'ювання джерелами. Утворення такого центру не в останню чергу було зумовлене необхідністю інтенсифікації наукових зв'язків з представниками цього напрямку з інших країн з метою рівноправної взаємодії в межах європейської та світової наукової спільноти.

Виходячи з цього, на останньому засіданні конференції було проголошено створення Української асоціації усної історії (УАУІ) — недержавної добровільної громадської організації, яка працюватиме на базі Східного інституту українознавства ім. Ковальських при Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Були визначені наступні основні завдання роботи Асоціації: створення тимчасових робочих груп у складі вітчизняних і зарубіжних фахівців для ведення науково-дослідної роботи; організація наукових конференцій, семінарів, літніх шкіл; забезпечення обігу фахової інформації, а саме: створення всеукраїнської бази даних з усної історії і обмін інформацією наукового та організаційного характеру між фахівцями в галузі усно-історичних та суміжних дисциплін; редакційно-видавнича діяльність; надання різного роду інтелектуальних послуг, а саме: рецензування, редагування, укладання оглядів зарубіжної наукової літератури, анотованих бібліографій тощо, здійснення наукової експертизи й надання консультацій з усноісторичної тематики; організація циклів публічних лекцій, виставок, презентація нових книг, науково-просвітницька діяльність. З листопада 2006 р. УАУІ увійшла до складу Міжнародної асоціації усної історії (International Oral History Association).

На установчих зборах Асоціації 28 жовтня 2006 р. головою УАУІ було обрано Гелінаду Грінченко (канд. іст. наук, доц. кафедри українознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна). До складу правління УАУІ увійшли: Тетяна Величко (асп. Інституту фольклору, етнографії та мистецтвознавства НАН України), Юрій Волошин (д-р іст. наук, доц. кафедри історії України Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка), Оксана Кісь (канд. іст. наук, н. с. Інституту народознавства НАН України), Тарас Нагайко (керівник Навчально-наукового центру усної історії при Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті ім. Сковороди), Наталія Сурева (канд. іст. наук, доц. кафедри джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін Запорізького національного університету), Тетяна Пастушенко (канд. іст. наук, м. н. с. Інституту історії України НАН України).